

POSTANOWIENIE

Dnia 18 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku M. P.
przy uczestnictwie V. Ł.
o stwierdzenie nabycia spadku po M. J. C.,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 18 grudnia 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.
z dnia 20 grudnia 2018 r., sygn. akt XVI Ca (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. oddała wniosek wnioskodawczynie o zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawczynie M. P. domagała się stwierdzenia nabycia spadku po M. C., zmarłym 12 września 2013 r. w G., na podstawie testamentu notarialnego z 12 czerwca 2013 r. Uczestniczką postępowania była V. Ł., córka spadkodawcy, która domagała się stwierdzenia nabycia spadku przez siebie, na podstawie ustawy i kwestionowała ważność testamentu.

Postanowieniem z dnia 28 marca 2018 r. Sąd Rejonowy w G. stwierdził testamentowe dziedziczenie spadku po M. J. C. przez wnioskodawczynię. Sąd ustalił, że w dwóch sporządzonych przez spadkodawcę testamentach - nieważnym

testamencie wspólnym z żoną, pochodzącym z 2009 r. i w notarialnym testamencie spisany w dniu 12 czerwca 2013 r., w którym powołał do dziedziczenia wnioskodawczynię, spadkodawca wydziedziczył córkę. W chwili sporządzenia testamentu notarialnego spadkodawca mógł świadomie i swobodnie powziąć oraz wyrazić swą wolę. Nie pozostawał w błędzie dotyczącym osoby spadkobiercy. Testament ten Sąd Rejonowy uznał za ważny po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, obejmującego także opinię biegłego lekarza psychiatry. Sąd Okręgowy w G., rozpoznający sprawę na skutek apelacji uczestniczki, kwestionującej ustalenia co do ważności testamentu, podzielił ustalenia faktyczne i wnioski prawne Sądu Rejonowego i apelację tę oddalił postanowieniem z dnia 20 grudnia 2018 r.

Uczestniczka wniosła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego. Oparła ją na obydwu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c. Zarzuciła błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 945 § 1 pkt 1 i 3 k.c., naruszenie art. 948 § 1 i 2 k. c. oraz art. 65 § 1 k.c., naruszenie przez niezastosowanie lub nienależyte zastosowanie art. 928 § 1 punkt 3 k.c. i art. 931 § 1 zdanie pierwsze k.c. Jako naruszone przepisy postępowania skarżąca wskazała „w szczególności”: art. 378 § 1 k.p.c., a także art. 382 k.p.c. w zw. z art. art. 217 § 1 i 2 k.p.c., art. 224 § 1 k.p.c., art. 290 § 1 k.p.c., art. 278 § 1 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c., art. 232 zdanie drugie k.p.c., art. 670 k.p.c., art. 229 k.p.c., 102 k.p.c. oraz w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i zmianę orzeczenia poprzez stwierdzenie nabycia spadku po ojcu przez nią na podstawie ustawy, ewentualnie uchylenie postanowień Sądów obu instancji i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie

zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron.

Koniecznej selekcji spraw służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania.

Skarżąca uzasadniła potrzebę rozpoznania jej skargi przesłankami przewidzianymi w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. to znaczy występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, potrzebą wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie oraz oczywistą zasadnością wniesionej skargi.

Istotne, jej zdaniem, zagadnienie prawne ujęła w pytaniach:

„Czy dla oceny skutków prawnych oświadczenia woli złożonego przez spadkodawcę niezbędna jest również opinia psychologa klinicznego w celu ustalenia:

1. czy złożenie oświadczenia woli w warunkach całkowitego uzależnienia (fizycznego i psychicznego) od osób trzecich - spadkobiercy testamentowego (wnioskodawczy ni w sprawie) pod których opieką przebywał i od których pomocy był uzależniony oraz izolacji spadkodawcy od córki Pani V. Ł. (uczestniczki postępowania) - spadkobiercy ustawowego narusza zasadę swobodnego podjęcia decyzji i wyrażenia woli, oraz

2. czy dopuszczalna i wystarczająca jest jednoosobowa decyzja lekarza psychiatry co oceny zdolności do czynności prawnych w tym testowania przy ocenie stanu zdrowia w tak zaawansowanym wieku (74 lata), przebytych ciężkich wyniszczających chorobach w tym choroby nowotworowej, chemioterapii, radioterapii, zabiegach chirurgicznych, oraz przyjmowania leków przeciwbólowych, nasennych, uspokajających i o działaniu narkotycznym - opioidów oraz z pominięciem łącznej opinii zespołu biegłych w tym opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego.

Skarżąca wskazała też na potrzebę likwidacji problemu oszustw majątkowych i wdrożenia nowych rozwiązań prawnych poprzez zmianę przepisów dotyczących nabycia spadku przez spadkobierców testamentowych, sprecyzowania jasnych i konkretnych postanowień niepozwalających na przejmowanie masy spadkowej osób starszych i chorych oraz wprowadzenie obowiązku przedłożenia prawomocnego orzeczenia Komisji Lekarskiej o zdolności do czynności prawnych w tym zdolności do testowania, bądź zakazu ich dokonywania w określonych warunkach z uwagi na wiek i stan zdrowia przed złożeniem oświadczenia woli lub dokonaniem innych czynności prawnych dotyczących przeniesienia prawa własności dla zapewnienia spadkobiercom ustawowym konstytucyjnie zagwarantowanej ochrony prawa własności oraz prawa do dziedziczenia.

Istotne zagadnienie prawne to doniosły problem prawny, nowy lub już wcześniej występujący, lecz nadal niedostatecznie rozważony i wyjaśniony, mający znaczenie nie tylko jako wątpliwość występująca w danej sprawie i rzutująca na jej rozstrzygnięcia, ale powtarzający się w przestrzeni prawnej i mający ważne znaczenie także w innych sprawach. Problem taki powinien być ujęty w powiązaniu z przepisami prawnymi, na których tle powstał i sprecyzowany w wywodzie prawnym wskazującym na źródła i przedmiot niejasności i na możliwe rozwiązania interpretacyjne. Ze względu na odmienny cel instytucji przedsądu nie może polegać na prostym odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia.

Wskazane przez skarżącą zagadnienia prawne nie mogą być uznane za istotne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przede wszystkim dotyczą prawidłowości ustaleń faktycznych, skarżąca kwestionuje bowiem przeprowadzoną przez obydwie Sądy ocenę opinii biegłego lekarza psychiatry jako wystarczający dowód zdolności jej ojca do testowania w chwili sporządzania testamentu notarialnego. Tego rodzaju zarzuty nie są dopuszczalne w postępowaniu kasacyjnym i nie podlegają rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy (art. 398³ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398¹³ k.p.c.). Zagadnienia nie mają też wymaganego charakteru ogólnego, wykraczającego poza okoliczności rozpatrywanej sprawy, zaś postulaty co do potrzeby zmian ustawodawczych nie mieszczą się w zakresie przesłanek przedsądu, który ma na celu wyselekcjonowanie spraw umożliwiających wyjaśnienie wątpliwości powstających na tle obowiązującego prawa. Tym samym

uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wykazało wystąpienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego. Przesłanka potrzeby przeprowadzenia wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga z kolei wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w rozstrzygnięciach sądowych w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które skarżący winien przytoczyć z wytknięciem dostrzeżonej sprzeczności. Potrzeba interpretacji art. 945 § 1 pkt 1 k.c. uzasadniona została jedynie przez wskazanie, że wykładnia tego przepisu powinna rozwiązać poważne wątpliwości „w zakresie świadomości i swobody testowania poprzez zapisy bezpośrednio zapisane w ustawie, tak by interpretacja nie podlegała uznaniu sądu orzekającego wbrew orzecznictwu Sądu Najwyższego”. Tego rodzaju uzasadnienie nie nawiązuje do żadnej ze wskazanych w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. przyczyn wskazujących na konieczność przeprowadzenia wykładni - nie odwołuje się bowiem ani do rozbieżności w wykładni, ani do niejedności stanowisk w orzeczeniach sądowych. Tym samym nie może uzasadnić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z kolei oczywista zasadność skargi kasacyjnej, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zachodzi tylko wtedy, gdy dla przeciętnego prawnika z samej treści skargi - bez pogłębionej analizy i juredycznych dociekań - jednoznacznie wynika, że wskazane w niej podstawy zasługują na uwzględnienie. Skarżący powinien unaocznic tę oczywistość, jednak wskazując jedynie na argumenty mieszczące się w zakresie kognicji Sądu Najwyższego. Nie może więc powoływać się na wadliwość ustaleń faktycznych, ani opierać na innych faktach niż stanowiące podstawę rozstrzygnięcia (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Tymczasem uczestniczka argumenty o oczywistej zasadności swojej skargi opiera na własnej wersji zdarzeń, niezgodnej z ustaleniami Sądów obu instancji i stanowiącej w rzeczywistości polemikę z oceną materiału dowodowego - a więc na podstawach, które nie podlegają kontroli w postępowaniu kasacyjnym, mającym charakter nadzwyczajny i skupionym na interpretacji prawa, nie zaś na kontroli prawidłowości

ustaleń faktycznych. Wadliwość przyjętej metody argumentacji powoduje, że teza o oczywistej zasadności skargi nie została wykazana.

W konsekwencji powołane przez uczestniczkę podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wystąpiły.

Okoliczności sprawy nie wskazują też, aby zachodziły inne przesłanki przedsądu przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia tej skargi do rozpatrzenia.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego jest wynikiem zastosowania art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹, art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c.